

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา & คณะอนุกรรมการฝ่ายข้อมูล

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๔-๒๐๖๐

เรื่อง พระธรรมนูญศาลทหาร

เรียบเรียง นางสาวศรันยา สีมา นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ สำนักวิชาการ

ออกอากาศ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘

ความมั่นคงของประเทศส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความมั่นคงทางทหาร เนื่องจากกองทัพมีบทบาทสำคัญในการป้องกันประเทศ ประเทศที่มีกองทัพที่เข้มแข็ง มีอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัย ย่อมได้รับความยำเกรงจากประเทศอื่น การสร้างความเข้มแข็งของกองทัพจำเป็นต้องให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจเสรีเด็ดขาดในการบังคับบัญชา มีการออกกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อควบคุมให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดทั้งในเวลาสงบและเวลาสงคราม มีบทลงโทษทหารที่กระทำความผิดหนักกว่าพลเรือนทั่วไป และมีศาลทหารทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเป็นการเฉพาะ

ระบบศาลทหารของประเทศไทยมีหลักฐานปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในกฎหมายลักษณะขบถศึก จุลศักราช ๗๙๖ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการจัดตั้งศาลกลาโหมขึ้น แต่ยังเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาความทั้งทหารและพลเรือน จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิรูประบบการศาลใหม่ โดยให้ศาลทั้งหมดสังกัดกระทรวงยุติธรรม ยกเว้นศาลทหารเพียงศาลเดียวที่ยังคงให้สังกัดกระทรวงกลาโหมอยู่เช่นเดิม ศาลทหารจึงแยกออกจากศาลพลเรือนอย่างชัดเจนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การจัดการและวิธีการพิจารณาคดีของศาลทหารในปัจจุบันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ศาลทหาร แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. ศาลทหารชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร ซึ่งมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ มีตุลาการ ๓ นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วยนายทหารชั้นสัญญาบัตร ๒ นาย และตุลาการพระธรรมนูญ ๑ นาย

๒. ศาลทหารกลาง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้น มีตุลาการ ๕ นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วยนายทหารชั้นนายพล ๑ หรือ ๒ นาย นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป ๑ หรือ ๒ นาย และตุลาการพระธรรมนูญ ๒ นาย

๓. ศาลทหารสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารกลาง และคดีที่กฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้นไปยังศาลทหารสูงสุดโดยตรง มีตุลาการ ๕ นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วยนายทหารชั้นนายพล ๒ นาย และตุลาการพระธรรมนูญ ๓ นาย

ในเวลาไม่ปกติคือในช่วงเวลาที่มีการรบหรือภาวะสงคราม หรือได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติยังคงพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจที่มีอยู่เดิม แต่ถ้าผู้ที่มีอำนาจ

ประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ประกาศ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้มีคำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารใดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาใด ๆ ได้อีก ก็ให้ศาลทหารนั้นพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นได้ด้วย อีกทั้งหน่วยทหารหรือเรือรบที่อยู่ในยุทธบริเวณ อาจตั้งศาลอาญาศึกษาขึ้นพิจารณาคดีอาญาที่เกิดขึ้นในยุทธบริเวณนั้น ๆ ได้ทุกตัวบทกฎหมายและไม่จำกัดตัวบุคคล โดยมีตุลาการ ๓ นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วยนายทหารชั้นสัญญาบัตรทั้งสามนาย

ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลขณะกระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอยู่ ๔ ประเภทคือ คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้ อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิดด้วยกัน คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน คดีที่ต้องดำเนินในศาลเยาวชนและครอบครัว และคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งคดีเหล่านี้อยู่ในอำนาจของศาลพลเรือน

บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร มี ๘ ประเภท คือ

๑) นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ

๒) นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำความผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามกฎหมายอาญาทหาร

๓) นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการ หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

๔) นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

๕) ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำการอยู่ในหน่วยทหาร

๖) พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำความผิดในหน้าที่ราชการทหาร หรือกระทำความผิดอย่างอื่น เฉพาะในบริเวณ อาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักผ่อน พักแรม เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

๗) บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย

๘) เชลยศึกหรือชนชาติศัตรูซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกประกาศฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจเพิ่มเติมเหนือการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย และในระหว่างที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้คดีต่อไปนี้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหารด้วย ได้แก่ ในคดีความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗-๑๑๒ และความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่มาตรา ๑๑๓-๑๑๘ ยกเว้นการกระทำความผิดเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ หรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งความผิดตามประกาศหรือคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กองพระธรรมนูญ กรมสารบรรณทหาร. (ม.ป.ป.). **เกร็ดความรู้เรื่องศาลทหาร**. สืบค้น ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘ จาก http://jcepo.com/WEB/Doc/mil_court.pdf
- “ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐๒” (๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๘๙ ตอนที่ ๑๙๐ ฉบับพิเศษ, น. ๗.
- “ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๗/๒๕๕๗ เรื่อง ความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร” (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๙๒ ง, น. ๓.
- พงศธร สัตย์เจริญ. (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๗). ระบบยุติธรรมทหาร. **ศาลรัฐธรรมนูญ**, ๖(๑๘), ๑๓๔-๑๔๘.
- “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘” (๑๘ ตุลาคม ๒๔๙๘). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๗๒ ตอนที่ ๘๓, น. ๑๔๑๕.
- “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓” (๒๗ กันยายน ๒๕๐๓). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๗๗ ตอนที่ ๗๘, น. ๗๗๗.
- “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๖” (๓๐ กันยายน ๒๕๐๖). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๙๖ ฉบับพิเศษ, น. ๕.
- “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๖” (๗ เมษายน ๒๕๒๖). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๐๐ ตอนที่ ๕๕ ฉบับพิเศษ, น. ๑๒.
- “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๘” (๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๔๐ ก, น. ๑.
- สมหมาย จันทรเรือง. (๒๕๕๓). **ระบบศาลและกระบวนการยุติธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.